

Ultima rebeliune adevarata

*Invatatura radicala a
parintelui Serafim Rose*

de monahul Damaschin Christensen

S-a terminat cu ceea ce a fost cunoscut sub numele de civilizatie crestina. Traim intr-o era post-crestina. Precum zicea profetul nebun Friedrich Nietzsche, „Veacul al 20-lea va fi triumful NIHILISMULUI”. Si acest triumf, spune monahul Serafim Rose, se va sfarsi intr-o domnie a ANARHIEI. „Nihilismul este mijlocul, Anarhismul este tinta.”

„Nihilism” vine de la cuvantul *nihil*, ce inseamna „nimic”. Nietzsche definea astfel nihilismul: „Nu exista adevar. Nu exista o stare absoluta a lucrurilor – nici un „lucru-in-sine” (Kant, n.t.) *Acestea singure* sunt nihilism, unul dintre cele mai extreme”. Parintele Serafim scria ca „Nihilismul a ajuns, in vremea noastra, atat de raspandit si de persuasiv, a patruns atat de mult si de adanc in mintile si inimile oamenilor de astazi, incat nu mai exista nici un „front” de pe care sa se poata lupta impotriva lui”.

Acesta este cugetul societatii contemporane, si valul viitorului. Dar daca abandonarea Adevarului a devenit orientarea predominanta, atunci cine sunt rebelii? Nu sunt nihilistii, ce declara fati ca viata nu are sens si traiesc ca si cand nu ar avea unul. Ei sunt doar victime, distruse de duhul vremilor. „Crestinii”, atunci? Nu, atat timp cat sunt vanduti lumii, si, afundati in desertaciunea lor lumeasca, ce straluceste de o curatenie fatarnica, se poarta de parca ar incerca sa sustina ceva nelumesc.

Nu, adevaratii rebeli sunt cei care, prin faptele si vietile lor, scuipa asupra falsitatii lumii si a curentului covarsitor al nihilismului ce refuza sa priveasca dincolo de aceasta lume. Un astfel de rebel a fost calugarul Serafim Rose.

Parintele Serafim s-a nascut intr-o familie tipica protestanta alba, de clasa mijlocie, la San Diego, in 1934. In copilarie, era copilul proverbial, ascultator si dornic de invatatura. Dupa liceu, inasa, a inceput sa caute, plin de pasiune, raspunsul la intrebarea „De ce?” – si, neaflandu-l in societatea in care a fost crescut, a inceput sa se revolte. A refuzat sa accepte raspunsurile acceptate de ceilalti. Aceasta se petrecea la inceputurile timpurii ale culturii moderne, in anii 1950. Parintele Serafim a devenit student al unuia dintre primii pionieri ai acestei culturi, Alan Watts (despre care a realizat mai tarziu ca este un impostor desavarsit) si, apoi, un budist boem, in San Francisco. A invatat chineza veche pentru a studia *Tao Teh Ching* si alte texte orientale in original, nadajduind ca astfel sa patrunda in inima intelepciunii lor. Pana la aceasta data, respinsese pe de-a-ntregul crestinismul protestant al anilor sai de inceput, pe care il privea ca fiind lumesc, slab si fals; a ridiculizat conceptul acestuia despre Dumnezeu, zicand ca il „asaza pe Dumnezeu intr-o cutie”. L-a citit pe Nietzsche pana ce cuvintele profetului au inceput a-i rasuna in suflet cu o putere electrizanta, infernala.

In tot acest timp, el cauta Adevarul cu mintea sa, dar Adevarul il evita. A cazut intr-o stare de deznadejde, descrisa in anii de mai apoi ca un iad viu. A simtit ca nu se potriveste in lumea moderna, nici chiar in familia sa, care nu l-a inteles. Era ca si cand s-ar fi nascut fara de loc, in afara timpului. Ii placea sa hoinareasca sub cerul instelat, dar simtea ca nu se gaseste nimic acolo sa il cuprinda – nici un Dumnezeu, nimic. „Neantul” budist l-a lasat gol, precum patise si intemeietorul miscarii *beat* Jack Kerouac; si, precum Kerouac, parintele Serafim s-a aplecat asupra bauturii. A inceput sa bea vin cu voracitate, iar apoi cadea epuizat la podea, strigand catre Dumnezeu sa il lase in pace. Odata, pe cand era beat, a inaltat pumnul catre ceruri, din varful unui munte, blestemandu-L pe Dumnezeu si provocandu-L sa il osandeasca iadului. In deznadejdea sa, i se parea ca merita a fi osandit vesnic de mania lui Dumnezeu, numai sa fi putut sti, in mod empiric, ca Dumnezeu exista – decat sa ramana intr-o stare statica de nepasare. Daca Dumnezeu l-ar condamna la iad, atunci, cel putin ar simti, pentru o clipa plina de fericire, atingerea lui Dumnezeu si ar sti cu siguranta ca El putea fi ajuns.

„Ateismul”, scria in anii de mai apoi parintele Serafim, „adevaratul ateism „existential” arzand de ura impotriva unui Dumnezeu aparent nedrept sau nemilosiv, este o stare spirituala; este o incercare reala de lupta cu adevaratul Dumnezeu, ale Carui cai sunt atat de inexplicabile chiar si pentru cei foarte

credincioși, și se cunoaște că nu doar o dată s-a sfârșit într-o viziune orbitoare a Lui, Cel pe care adevărul ateu îl caută în realitate. Hristos este Cel ce lucrează în sufletele acestea. Antihristul nu este de găsit în marii contestatari, ci în micii susținători, al căror Hristos se află doar pe buze. Nietzsche, numindu-se pe sine Antihrist, și-a dovedit astfel nutrirea intensă pentru Hristos...”

În căutarea sa prin diferitele tradiții religioase străvechi, părintele Serafim s-a dus odată să viziteze o biserică Ortodoxă Rusă. Mai târziu, a scris despre această experiență:

„Vreme de ani, am fost satisfăcut în studiile mele de faptul că sunt „deasupra tuturor tradițiilor”, dar și cumva credincios lor... Când am vizitat o biserică ortodoxă, a fost doar ca să vad o altă „tradiție”. Însa, când am intrat pentru prima dată într-o biserică ortodoxă (una rusească, în San Francisco), ceva mi s-a întămpat, ceva ce nu mai trăisem într-un templu budist sau altul oriental; ceva îmi rostea în inimă că sunt „acasă”, că întreaga mea căutare luase sfârșit. Nu am știut cu adevărat ce însemna aceasta, căci slujba mi-a fost destul de îndepărtată, și într-o limbă străină. Am început să particip la slujbele ortodoxe mai des, învățând treptat limba și obiceiurile... Prin expunerea mea la Ortodoxie și la ortodocși, am început să constientizez o idee nouă: Adevărul nu era doar o idee abstractă, căutată și cunoscută de către minte, ci era ceva personal – chiar o Persoană – căutată și iubită de către inimă. Și astfel L-am întâlnit pe Hristos”.

Devenind ortodox, părintele Serafim a continuat să disprețuiască lumea modernă și să nu nădăjduiască nimic de la ea; dorea doar să scape din ea. Se simțea nici mai mult, nici mai puțin, decât un instrăinat de creștinismul în care fusese crescut, căci în vreme ce acel creștinism se găsea acasă în lume, cel al său aparținea în mod radical unei alte lumi. Găsisse în cele din urmă sensul existenței umane, și anume: omul este menit unei alte lumi.

Părintele Serafim era un credincios ascetic. Dorea un creștinism care să pună accent nu pe mângâiere și pe castigurile pamantesti, ci mai degrabă pe izbăvirea cerească prin suferințe intense pe pamant. Nimic altceva nu i-a sunat a fi adevărat, lui, celui ce suferise atât de mult. Doar un Dumnezeu Ce îngăduie copiilor Săi să se desăvârșească pentru Rai prin suferință, și Care Însuși a dat exemplul venind la o viață de suferință – doar un asemenea Dumnezeu este capabil să atragă lumea îndurerată către Sine și este vrednic să fie venerat de cele mai înalte facultăți spirituale ale omului.

În jurnalul său, părintele Serafim scria: „Noi, cei ce ne zicem creștini, nu trebuie să așteptăm nimic altceva decât să fim răstigniți. Căci a fi creștin înseamnă a te răstigni, în aceste vremuri și în oricare alte vremuri, de când Hristos a venit întâia dată. Viața Sa este model – și avertisment – pentru noi toți. Trebuie să fim răstigniți individual, mistic, căci răstignirea deplină este singura cale către înviere. Dacă vom învia cu Hristos, trebuie mai întâi să ne smerim împreună cu El – chiar până la umilinta cea din urmă, cea de a fi înghitit și scuipați afară de lumea cea neînțelegătoare.”

„Și trebuie să fim răstigniți la vedere, în ochii lumii, căci Împărăția lui Hristos nu este din această lume, și lumea nu o poate primi, nici măcar un singur reprezentant al ei, nici pentru o singură clipă. Lumea îl poate accepta doar pe Antihrist, acum sau în orice altă vreme.”

„Nu-i de mirare, atunci, că este dificil să fii creștin – nu este dificil, este imposibil. Nimeni nu poate accepta cu bună-știință un mod de viață care, cu cât este mai autentic, cu atât mai mult duce spre auto-distrugere. Și din această cauză ne răzvrătim mereu, încercăm să ne usurăm viața, încercăm să fim creștini pe jumătate, încercăm să dobândim ce-i mai bun din ambele lumi. Trebuie până la urmă să alegem – fericirea noastră zace într-una din cele două lumi, nu în ambele.”

„Dumnezeu ne dă tarie să urmăm calea răstignirii; nu există altă cale de a fi creștin.”

Înainte de găsirea Adevărului, părintele Serafim suferea din pricina lipsei lui. Acum că îl găsisse, suferea de dragul lui. S-a dedicat restul vieții trăirii Adevărului, și jertfirii de sine spre a-l oferi celorlalți. Împreună cu un tânăr rus pe nume Gleb Podmosenski, a înființat o Frăție ce practica filosofia lui „Fa-o singur”. Au deschis o librărie în San Francisco și au început să tipărească o revistă de mici dimensiuni, manual, folosind o mică presă tipografică, refuzând astfel să devină un brat subordonat instituției lumesti a bisericii. Mai târziu, în parte și pentru a evita această instituție, și-au mutat activitatea tipografică în salbaticia Californiei nordice, unde au început să trăiască precum „vietuitorii pustiei” (ascetii din salbaticie) ai vremurilor de demult. Pe muntele lor împădurit nu se găseau apă curentă, telefon, linii electrice. Și-au ridicat singuri construcțiile, din lemnul așezărilor vechilor pionieri, și au carat apă în spate, până sus pe munte. Traiau împreună cu caprioare, urși, vulpi, iepuri, veverițe, lilieci, rasi, scorpioni și serpi cu clopotei.

În 1970 au devenit monahi, murind astfel pentru totdeauna fata de lume. În acest moment, instituția bisericii a încercat să închidă sihăstria lor din salbaticie și să îi facă pastori obișnuiți ai parohiilor din

lume. Cei doi calugari au luptat indelung si cu tarie impotriva acestui lucru, si dupa multa suferinta au dobandit biruinta.

In pustie, duhul parintelui Serafim incepu sa se inalte. „Orasul”, spunea el odata, „este pentru cei ce sunt goi, si ii respinge pe cei ce sunt plini. Pustia ii tine pe cei ce sunt plini si le ingaduie sa se implineasca.”

Lucrand la lumina lumanarii in micuta sa chilie, parintele Serafim a dat la iveala un mare numar de scrieri originale si traduceri ale vechilor texte ascetice. In America, scrierile sale au ajuns pana acum doar la cercuri restranse, dar in tarile ce erau pana nu de mult in spatele Cortinei de Fier, au avut un impact nemasurat asupra vietilor oamenilor. In timpul erei comuniste, ele erau traduse in secret in rusa si distribuite prin presa subterana („samizdat”) sub forma unor manuscrise dactilografiate. Pana la caderea puterii comuniste din 1991, parintele Serafim era deja cunoscut intregii Rusii. Astazi cartile sale se gasesc de vanzare peste tot in Rusia, pana si pe tarabele din metrou si de pe strada. Pricina pentru care a avut un impact mult mai mare asupra Rusiei decat in tara sa de bastina, este ca in Rusia oamenii stiu ce inseamna suferinta. Mesajul parintelui Serafim, despre o crestinatate a subteranelor, a suferintei si a persecutiei in aceasta lume din dragoste pentru Adevar, a atins o coarda sensibilă in niste oameni ce deja fusesera rastigniti. In America, oamenii ar asculta mai degraba mesajele „placute” ale unor predicatori precum reverendul Robert Schuller (care, apropo, isi emite programul catre Rusia, unde oamenilor le vine cu greu sa creada cat de stupid este).

L-am intalnit pe parintele Serafim cu un an si jumătate inaintea mortii sale din 1982. Ca si el, cautam Realitatea prin religii orientale s.a., cautand sa scap pseudo-realitatii printr-o intrerupere de tip Zen a procesului gandirii logice. Ajuns in cele din urma la disperare, am ascultat cele doua albume solo ale lui Syd Barrett, pline de zavorari schizofrenice si regresiiuni catre copilarie, iarasi si iarasi, pana ce am memorat tot talmes-balmesul cuvintelor sale. (In Rusia, se zice ca ai „innebunit de la pantecele plin”).

Apoi, intr-o zi, Parintele Serafim a venit in campusul in care mergeam la scoala. Conducea o camioneta veche, aflata intr-o stare jalnica, si a coborat din ea in roba sa neagra, uzata, cu parul sau lung, si barba sa sura si extrem de lunga si incalcita (am aflat mai apoi ca nu a mai facut o baie sau un dus, de cand a devenit monah, inainte cu 11 ani – o practica monastica obisnuita in Israel, Grecia si Egipt – dar dintr-un anume cauza nu mirosea). Era imaginea saraciei absolute.

Urmatorul lucru care mi-l amintesc este plimbarea alaturi de parintele Serafim prin universitate. Masa tocmai luase sfarsit, si studentii se invarteau prin jurul bufetului. Toata lumea se uita tinta la parintele Serafim, dar el a mers printre ei plin de naturalete, ca si cum s-ar fi gasit acasa. In mijlocul acestei universitati americane progresiste, parea precum cineva care tocmai pasise din pustia egipteană a secolului al 4-lea.

Parintele Serafim a mers catre o sala de curs si a tinut o conferinta numita „Semnele apropierii sfarsitului lumii”. Se intamplase sa fie bolnav in perioada aceasta, si isi tragea nasul de-a lungul prelegerii. Epuizat in mod vizibil, a ramas totusi cu mintea limpede, voios si gata sa raspunda intrebarilor pe indelete. Puteam vedea ca era cel putin la fel de invatat si mult mai inteligent decat oricare dintre profesorii mei, si totusi era vadit un om din pustie, mai la locul lui intr-o padure decat intr-o sala de clasa.

Ceea ce m-a surprins cel mai mult la Parintele Serafim a fost ca in fata mea se gasea un om ce se jertfea pe deplin pentru Dumnezeu, pentru Adevar. Nu era un profesor universitar ce primea un salariu confortabil pentru a fi un raspanditor al cunoasterii, nici nu era un conducator religios ce tanjea sa ii fie asezate la picioare putere, influenta, sau chiar un vas cu fructe, precum faceau „maestrii spirituali” ce aveau, pe atunci, discipoli in zona. El nu se gasea „in religie” pentru ce ar fi putut obtine de acolo; nu cauta un sprijin, sa se „bucure de o viata spirituala”. Era doar un calugar simplu ce cauta Adevarul mai presus de toate. Si am stiut, dincolo de orice umbra de indoiala, ca ar muri pentru acel Adevar, caci puteam simti ca deja murea pentru el.

Asa cum am spus, mesajul parintelui Serafim cade asupra multor urechi surde, aici in America. Chiar si oameni din propria sa biserica asculta doar o parte din el. Cand se gandesc ca ar putea sa fie impotriva opiniei publice si sa riste pierderea recunoasterii si a acceptarii din partea lumii (incluzand „lumea bisericii”), ei se opresc de indata. Si totusi Dumnezeu l-a rastignit, caruia ei ii dau slujire din buze, a spus odata ucenicilor sai: „Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât. Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște”. „În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea”.

Cei care au suferit dureri nemasurate in lumea aceasta, pot crede cu mult mai multa tarie ca trebuie sa existe o alta lume, decat cei ce nu au suferit. Acei care, asemenea parintelui Serafim, se simt nelalocul lor in societatea moderna, care au fost „inghititi si scuipati afara de catre lumea cea neintelegatoare”, pot intelege mai bine chemarea radicala a lui Hristos, de respingere a lumii si de razvratire impotriva ei. Astfel, nu cei „acceptati” sunt cei ce aud mesajul „nu al acestei lumi” al parintelui Serafim si il poarta pana la capat. Ca si vremea lui Hristos, proscrisii sunt cei ce inteleg. Chiar si un ateu ar putea fi mai aproape de Dumnezeu decat un „drept-credincios”, daca cel dintai sufera in necredinta sa si cel din urma este satisfacut si se complace in credinta sa. Precum zicea parintele Serafim, Dumnezeu lucreaza in sufletele „marilor contestatari” mai mult decat in cele ale „micilor sustinatori”.

Nu este o intamplare, atunci, faptul ca in timp ce multi oameni din biserica parintelui Serafim merg doar pana la jumatatea drumului cu invatatura sa, exista un numar crescand de oameni din miscarea *punk* ce o urmeaza pana la capat. Mai multi *punk*-isti s-au alaturat Fratiei intemeiate de el si mor fata de lume, ca monahi, gasind stravechiul monahism ortodox a fi *punkdom*-ul final.

Inca din 1960, parintele Serafim a ajuns la multe dintre concluziile la care au ajuns si *punk*-istii de astazi. El spunea ca umanitatea, atunci cand se desparte de Dumnezeu, devine in mod firesc o SUBUMANITATE, si umanismul devine subumanism. Acei artisti si muzicieni care il infatiseaza pe omul modern, lipsit de Dumnezeu, individualist ca fiind desert, deznadajduit, inrait si dezumanizat, se apropie mai mult de adevar decat umanistii naivi si fericiti care incearca sa priveasca la situatia contemporana cu optimism.

Cativa ani mai tarziu, in 1962, parintele Serafim a scris un eseu in care indica directia pe care o ia nihilismul, dirijat de Cel Rau. Cuvintele sale s-au dovedit profetice in deceniile ce au urmat.

Primul stadiu al nihilismului, spunea el, este „liberalismul”, intelegand prin aceasta incercarea de a realiza un compromis intre Vechea Ordine („civilizatia crestina”) si Noua Ordine a omenirii, fara de Dumnezeu. Al doilea stadiu este realismul, in care credinta in lumea cealalta si in Adevarul transcendent este abandonata si toata grija este acordata asupra lumii materiale, bunastarii trupesti, progresului tehnic etc. Realismul, totusi, refuza nevoile neplanuite, irrationale ale omului, si prin urmare trebuie sa determine o reactie impotriva, care este al treilea stadiu: „vitalismul”. In perioada vitalista, criteriul Adevarului este substituit de un standard nou: „datatorul de viata”, „vitalul”. Acesta poate lua forma unor experiente pseudo-duhovnicesti, invocarea unor „puteri” si „prezente”, sau unei alte forme a „cultului naturii” cu elementele sale fundamentale, pamantul, trupul si sexul. Vitalismul, spunea parintele Serafim, este „un simptom inconfundabil al oboselii lumii. Este rodul, nu al „prospetimii”, al „vietii” si al „imediatului” pe care discipolii sai le cauta cu atata disperare (tocmai din cauza ca le lipsesc), ci al stricaciunii si necredintei, ce sunt ultima faza a civilizatiei muribunde pe care ei o urasc.”

Astfel, credea parintele Serafim, dincolo de vitalism mai poate fi doar inca un stadiu, final, prin care ar putea trece nihilismul: Nihilismul Distrugerii. „Aici, in cele din urma”, scria el, „gasim un nihilism aproape „pur”, o ura impotriva creatiei si impotriva civilizatiei, care nu va fi satisfacuta pana ce nu le va distruge pe deplin”.

De cand parintele Serafim a scris despre acestea in 1962, miscarile de tineret au tins sa corespunda cu stadiile pe care l-a indicat el. Miscarea hippie a anilor `60 si inceputurilor de `70 a fost un exemplu de vitalism reactionand impotriva liberalismului mort si realismului sec al anilor `50 (cand stiinta era asteptata sa aiba grija de toate, conformismul era regula, iar cautarea spirituala privea de sus). In anii `80 si `90, idealurile *hippie*-lor s-au dovedit naive si simpliste, si vitalismul lor a deschis calea manifestarilor nihilismului distrugerii, intr-o cultura de tineret mult mai fragmentata acum. Aici ne gasim astazi. Si dincolo de aceasta, spunea parintele Serafim, este Anarhia.

„Nihilismul timpurilor noastre se gaseste in toate”, scria parintele, „si cei ce nu aleg, cu ajutorul lui Dumnezeu, sa lupte impotriva lui, in numele deplinatatii Fiintei Dumnezeului celui viu, sunt inghititi deja de catre el. Am fost adusi la marginea prapastiei neantului si, fie ca ii recunosteam ori nu natura, vom fi inghititi de catre ea fara nadejde de scapare, prin afinitatea fata de neantul atot-prezent din noi – doar daca nu ne agatam prin credinta deplina si sigura (care, indoindu-se, nu se indoieste) in Hristos, fara de Care nu suntem nimic...”

„Interpretarile facile ale „crizei”, ale „alegerii” ce ne sta dinainte, abunda; a tine parte oricaror dintre aceste interpretari iluzorii este osandire. Adevarata criza este acum, precum a fost mereu, in launtrul nostru; este acceptarea sau negarea de catre noi a lui Hristos. Hristos este criza noastra; El cere de la noi totul sau nimic, si aceasta „problema” care ne-o infatiseaza este singura care are trebuinta de

raspuns... Il alegem pe Dumnezeu, Care singur ESTE, sau pe noi, neantul, abisul, Iadul? Vremea noastra este intemeiata asupra neantului; dar acest neant, inexplicabil noua, infatiseaza, celor ce il pot inca percepe, criza tuturor oamenilor din toate vremurile, cu deplina claritate si inconfundabil. Vremea noastra spune, daca putem a o asculta, sa il alegem pe Dumnezeul cel viu.”

Trad. R. H.